

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก และเรสต์ ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 2 กลุ่ม ที่มีเพศ วรรคชั้น และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง และจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธีนิวแมน-คูลส์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมุติฐานที่เสนอไว้ดังนี้

สมมุติฐานการวิจัยข้อ 1. ที่ว่า "นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางพบว่า คะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จากผลการวิจัยที่ได้นับสนสมมุติฐาน และเป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก และเรสต์ ที่กล่าวว่าคนที่มีอายุ และระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่า เนื่องจากพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นกับพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ เมื่อนักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจมากขึ้น ทำให้มีโอกาสที่จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมมากขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของกริม เดย์¹ ที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมกับพัฒนาการทางจริยธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยซึ่งเรสต์ และ

¹ ทรายละเอียดเพิ่มเติม หน้า 24

นักวิจัยคนอื่น ๆ¹ ที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมโดยใช้แบบสอบถามจรรยาวิพากษ์ ดี ไอ ที

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 4 ตารางที่ 11 และตารางที่ 13 พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้คะแนนขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 2 และชั้น 4 น้อยกว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของเรสท์ที่พบว่ากลุ่มที่มีอายุ-การศึกษาสูงกว่าจะมีพัฒนาการขั้นต่ำลดลงและมีพัฒนาการขั้นสูงกว่าเพิ่มขึ้น

สมมุติฐานการวิจัยข้อ 2. ที่ว่า "นักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และหญิง มีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน"

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ของนักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และเพศหญิง มีค่าใกล้เคียงกันมาก และเมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง พบว่า คะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ของนักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับผลงานของนักวิจัยส่วนใหญ่ซึ่งศึกษาโดยใช้แบบวัดจริยธรรม ดี ไอ ที แต่ขัดแย้งกับสมมุติฐานการวิจัยที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านเพศมิได้ทำให้พัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน นักเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นแบบแผนเดียวกับนักเรียนมัธยมศึกษาในต่างประเทศ แม้ว่าสภาพวัฒนธรรม การอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้โดยความเชื่อเบื้องต้นของทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ โดยมีความเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางความคิดความเข้าใจ (Cognitive) กฎและเกณฑ์เบื้องต้นทางจริยธรรมเกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม เมื่อพิจารณาคุณภาพของสิ่งเร้า ความคิดความเข้าใจ และทางสังคมตลอดช่วงพัฒนาการของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่างจากพ่อแม่ หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การลงโทษ หรือรางวัล ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพวัฒนธรรมเช่นไร ถ้านักเรียนชายและหญิงมีโอกาสจะได้รับสิ่งเร้าทางความคิด

¹ คุรายละเบียคเพิ่มเติม หน้า 25 - 29

² คุรายละเบียคเพิ่มเติม หน้า 32

ความเข้าใจ และสิ่งเร้าทางสังคมไม่แตกต่างกันแล้วนักเรียนทั้งสองเพศจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน นักเรียนชายและหญิงแม้ว่าจะมาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีสิ่งเร้าทางความคิดความเข้าใจ และทางสังคมแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน การอบรมเลี้ยงดูเยาวชนเพศชาย และหญิงอาจไม่แตกต่างกันมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และเมื่ออยู่โรงเรียนจะได้สิ่งเร้าต่าง ๆ เหล่านี้ใกล้เคียงกันมาก จึงอาจมีผลทำให้จริยธรรมของเพศชาย และเพศหญิงไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน 3 ทางของคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และเพศหญิงมีคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนมัธยมเพศชาย และเพศหญิง มีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นแบบแผนเดียวกัน

สมมุติฐานการวิจัยข้อ 3. ที่ว่า "นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน"

ผลจากการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูง และระดับต่ำมีค่าใกล้เคียงกันมาก และเมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง พบว่าคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูง และระดับต่ำไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลจากการวิจัยที่ได้ต่างจากการวิจัยของกริมเลย์ ซึ่งศึกษาจริยธรรมโดยการสัมภาษณ์ของโคลเบอร์ก พบว่ากลุ่มชนชั้นกลางระดับสูงและชนชั้นกลาง ได้คะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มชนชั้นกลางระดับต่ำในทุกระดับอายุ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม โอ ที¹ ของอิริคสัน และคณะ งานวิจัยของกัตเตนเบอร์กที่พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถแสดงความแตกต่างของพัฒนาการทางจริยธรรมได้อย่าง

เคนซัท ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมน้อยมาก เมื่อเทียบกับสภาพแวดล้อมที่นักเรียนได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในขณะที่เด็กที่ได้รับความคิดความเข้าใจจากประสบการณ์ในโรงเรียน ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อขบวนการคิดและการให้คุณค่าแก่สิ่งต่าง ๆ ของนักเรียนมัธยมศึกษา มากกว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน 3 ทางของคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพัฒนาการทางจริยธรรมชั้นอื่น ๆ ดังกล่าว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญด้วย

หลังจากพิจารณาตัวแปรอิสระแต่ละคู่แล้ว จากการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมโดยวิธีนิวแมน-คูลส์ พบว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงได้คะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P สูงกว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่นักเรียนชายสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงและระดับต่ำพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ แสดงว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงจะมีคะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P สูงกว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำ ซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงของนักเรียนหญิงอาจมีส่วนเพิ่มความเร็วของพัฒนาการทางจริยธรรมได้ ในกรณีที่สภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่มีส่วนในการส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนหญิงมีความตั้งใจศึกษาหาความรู้ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมขบวนการทางความคิดความเข้าใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม และช่วยให้เด็กได้มีโอกาสรวมกลุ่มต่าง ๆ ได้เรียนรู้บทบาทการเป็นผู้นำ และพ่อแม่อาจมีส่วนสนับสนุนให้เด็กได้วิจักษ์กันถึงความคิดเกี่ยวกับจริยธรรม¹

¹James R. Rest, "The Cognitive Developmental Approach to Morality : The State of Art," p. 76.

นอกจากนี้จากผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เพศ และสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคมในคะแนนพัฒนาการทางจิตธรรมชั้น 4 โดยวิธีนิวแมน-คูลส์ พบว่านักเรียนหญิงที่ มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับสูงได้คะแนนพัฒนาการทางจิตธรรม ชั้น 4 ต่ำกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับต่ำ แต่ นักเรียนชายที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจระดับสูงและต่ำได้คะแนนพัฒนาการชั้น 4 ไม่แตกต่างกัน

จากผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น เพศ และสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคมพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพศหญิงสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับสูง ได้คะแนนพัฒนาการทางจิตธรรมชั้น P สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพศหญิง สถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับต่ำ ส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพศชาย ที่มี สถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมต่างกัน ได้คะแนน P ไม่ต่างกัน แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 นักเรียนทุกกลุ่มได้คะแนน P ไม่ต่างกัน

จากผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ แสดงว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพศ และ สถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมที่ต่างกัน ไม่ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางจิตธรรมชั้น P ต่างกัน ซึ่งอธิบายได้ว่าในระดับชั้นนี้สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้ นักเรียนใช้ความคิด และใฝ่เรียนรู้พบทางต่างๆ ของตนเองและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ได้ เรียนรู้การทำคนให้คนอื่นยอมรับ ในปัจจุบันการให้การศึกษาอบรมแก่นักเรียนทั้งสองเพศไม่ ต่างกันมากนัก และนักเรียนในวัยนี้จะคิดมักกลุ่มเพื่อนมาก ดังนั้นนักเรียนจึงใฝ่มีอิทธิพล จากทางโรงเรียนมากกว่าอิทธิพลของสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมและการอบรมเลี้ยงดู จากทางบ้าน จึงทำให้นักเรียนมีพัฒนาการไม่ต่างกัน

ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนหญิงสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคมระดับสูงได้คะแนนพัฒนาการทางจิตธรรมสูงกว่านักเรียนหญิงสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคมระดับต่ำ ส่วนนักเรียนชายสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับสูงและต่ำไม่ต่างกัน ซึ่งจะอธิบายผลได้ว่า ในระยะนี้นักเรียนเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายที่สนใจ และคำนึงม ทางๆ เริ่มจะคงตัว อิทธิพลของบุคคลต่างๆ ในครอบครัวของนักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับสูง ได้สนับสนุนให้เขาได้พิจารณาวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่างๆ ให้อิสระใน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจมากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทาง-

ระดับคำ ดังนั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมอาจมีส่วนผลักดันให้นักเรียนมีจริยธรรมสูงขึ้นได้ แต่สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไค้เปรียบนี้มีอิทธิพลต่อนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย เนื่องจากสภาพสังคมไทยเปิดโอกาสให้นักเรียนชายในวัยนี้มีอิสระและโอกาสในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ไค้กว้างขวางกว่านักเรียนหญิงจึงมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นกันไค้มากกว่า ดังนั้นนักเรียนชายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกันจึงมีโอกาสดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้พัฒนาการทางจริยธรรมไม่ต่างกันมากนัก

ข้อค้นพบอื่นจากการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยไค้วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่เรศค้เสนอไว้ โดยไค้ค่า P เป็นค้สนี้บอกพัฒนาการทางจริยธรรมแล้ว จึงทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงพัฒนาการทางจริยธรรมในแต่ละชั้นตามตัวแปรที่กำหนดโดยวิเคราะห์หาความแตกต่างของพัฒนาการชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 ตามลำดับ ซึ่งสรุปผลค้ดังนี้ ค้

1. เมื่อพิจารณาลักษณะของพัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 4 ชั้นไปพร้อม ๆ กัน ค้ ชั้น 2 ชั้น 3 ชั้น 4 และชั้น P ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และหญิง นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูง และระดับต่ำ ทั้งจากค่าเฉลี่ยและจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง พบว่าแต่ละกลุ่มมีพัฒนาการเป็นไปตามลำดับชั้น เช่นเกี่ยวกับการวิจัยของโคลเบอร์กที่ศึกษาเด็กอเมริกันและศึกษาข้ามวัฒนธรรม¹ และเช่นเกี่ยวกับการวิจัยของเรศค้²

2. เมื่อเปรียบเทียบการใช้ชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมแต่ละชั้นในระหว่างนักเรียนสองกลุ่มโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและความแปรปรวน 3 ทาง พบผลค้ดังนี้ ค้

2.1 ในระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้ชั้นพัฒนาการจริยธรรมชั้น 2 และชั้น 4 มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

¹ อ่างแล้ว คุรายละเอียด หน้า 22 - 23

² อ่างแล้ว คุรายละเอียด หน้า 27 - 29

แต่ใช้พัฒนาการจริยธรรมชั้น 3 ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใช้ชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น P มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของโคลเบอร์กและเรสต์ ที่กล่าวว่าเมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นจะมีการเลือกการกระจายการตอบสนอง คือ เมื่อลำดับขั้นต่ำกว่าจะลดลง ลำดับขั้นที่สูงกว่าจะเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเรสต์ที่ศึกษาาระยะยาวนาน 6 ปี

2.2 ในระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และหญิง พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย และหญิง ใช้ชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมแต่ละชั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ในระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำ พบว่าใช้พัฒนาการทางจริยธรรมแต่ละชั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 4 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลจากการทดสอบปฏิสัมพันธ์ พบว่านักเรียนหญิงสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำได้คะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 4 มากกว่านักเรียนหญิงสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูง และนักเรียนชายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงจะได้คะแนนพัฒนาการชั้น 4 มากกว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูง แต่นักเรียนชายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจระดับสูง และค่าได้คะแนนพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น 4 ไม่แตกต่างกัน แสดงว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำ มีความเชื่อฟังและทำตามกฎเกณฑ์สังคมมากกว่านักเรียนหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูง แต่นักเรียนชายสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่างกันมีการเชื่อฟังและทำตามกฎเกณฑ์สังคมไม่ต่างกัน ซึ่งอาจเป็นผลจากการเลี้ยงดูของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำมีความเข้มงวดในการเลี้ยงดูมากกว่าเด็กมีโอกาสได้แย่งแสดงความคิดเห็นน้อย และการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย